

Presentació

Ací teniu el resultat (de fet, els textos de les ponències) de les jornades que la Secció Filològica (SF) de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) va organitzar, conjuntament amb l'Ajuntament de Tortosa, els dies 15 i 16 d'octubre de 2021, a la capital ebrenca. Des de 1990, la SF, en exercici de la funció que té encomanada d'acadèmia de la llengua, ha visitat, generalment amb periodicitat anual, indrets diversos de l'àrea lingüística del català. De l'Alguer al Matarranya, d'Andorra a Elx o de Perpinyà al Carxe —tot passant per les diferents capitals administratives, per totes les seues universitàries i també per altres poblacions rellevants—, ha percaçat un objectiu doble: donar a conèixer als diversos actors locals el seu treball quotidià i, al mateix temps, informar-se de l'estat del català i dels anhels lingüístics, les percepcions i reivindicacions de la gent del país. Simbòlicament és un fet important, perquè la SF aprofita l'avinentesa per a fer-hi el seu Ple ordinari mensual, amb la qual cosa escenifica que tots els territoris de la llengua i tots els parlars són igualment protagonistes i tenen el mateix nivell de consideració per a l'acadèmia. Una acadèmia que s'hi troba ben bé a casa, igual que els altres mesos quan es reuneix a l'edifici de Barcelona, on té la seua administrativa. La SF, doncs, s'hi troba a casa, però és que, alhora, la SF és la casa de tots els parlants, els quals s'han de sentir representats i inclosos de la mateixa manera en l'obra normativa de l'IEC.

No és la primera vegada que ens traslladem corporativament a Tortosa. Ja hi havíem estat els dies 4 i 5 de juny de 1999, i no és gaire freqüent que tornem a un indret ja visitat. Passats els dies més durs de la pandèmia de covid, hi ha hagut un fet conjuntural que ens hi ha esperonat: la capitalitat tortosina de la cultura catalana durant l'any 2021. Només això ja hauria justificat la nostra presència a la ciutat. Però hi ha un altre fet d'importància molt més estratègica i que la SF considera

d'una manera molt especial: Tortosa i, amb aquesta, les Terres de l'Ebre, representen la continuïtat territorial de la catalanofonia. De fet, si classifiquéssim els dialectes a partir de criteris estrictament geogràfics, el tortosí (o, segons les diverses tradicions taxonòmiques, el valencià septentrional) seria l'autèntic català central, ja que constitueix el mig camí simbòlic i real entre el nord i el sud (i, a més, es troba a una distància reduïda de les Illes Balears). La desaparició d'aquesta varietat de trànsit representaria el trencament del nostre contínuum lingüístic i tindria com a conseqüència la no continuïtat entre els parlars catalans de Catalunya, d'Aragó i del País Valencià. El tortosí és, doncs, en bona part i sens ànim d'exagerar, la clau de volta de la unitat de la llengua.

I, parlant dels nostres motius per a visitar Tortosa i més en el pla dels sentiments, no ens podem estar de tenir un record ple d'enyor per dos dels membres de la SF traspassats recentment —Curt Joseph Wittlin (Reinach, Suïssa, 1941 - Tortosa, 2019) i Joan Salvador Beltran i Cavaller (Tortosa, 1933-2020)— amb arrels en la terra ebrenc. Un record que, a propòsit del traspàs recent d'aquest darrer, va prendre forma d'anàlisi de la seua aportació en un conjunt de ponències del programa d'aquestes jornades. Igualment, no podem oblidar, especialment des de la perspectiva de la defensa i el conreu de la nostra llengua, la personalitat de Jesús Massip i Fonollosa (Roquetes, 1927 - Tortosa, 2021), arxiver, escriptor, poeta i gestor cultural, i centre d'atenció d'una de les nostres sessions. A tots ells, doncs, va dedicat el present volum.

No ens resta més que donar les gràcies a tots els que han fet possible la celebració d'aquest esdeveniment tan rellevant per a nosaltres. A Meritxell Roig i Pedrola, alcaldessa de Tortosa, i Enric Roig, regidor de Cultura. Als ponents i participants actius en els diversos actes —Albert Aragonés Salvat, Pere Montalat Buscató, Àngela Buj Alfara, Emigdi Subirats i Sebastià, Victòria Almuni, Carles M. Castellà Espuny, Lluís Gimeno Betí i Josep-Sebastià Cid i Català—, així com a Laura Borràs, presidenta del Parlament de Catalunya, i a Cinta Massip, poeta i traductora. Fem extensiu l'agraïment a Marc Ballester Torrents, tècnic de l'Ajuntament de Tortosa; a mossèn Josep Alanyà, canonge arxiver de la catedral de Tortosa, i, com no podia ser d'altra manera, a Miquel Àngel Pradilla, membre de la SF, qui, a més de ponent, ha estat el coordinador (i, de fet, l'ànima) de les jornades. Moltes gràcies també a tots els membres desplaçats de la SF, viatgers en temps difícils, i al nombrosíssim públic, amics i autoritats que ens han acompanyat i que han fet el caliu necessari perquè tot rutllés i assolís l'èxit i el ressò social que ha tingut.

Finalment, cal fer constar que sense el suport institucional de l'Ajuntament de Tortosa i l'econòmic de la Fundació La Caixa les jornades no haurien estat possibles.

RAMON SISTAC I VICÉN
President en funcions de la Secció Filològica